

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11322624>

O‘ZBEKISTON VA GERMANIYADA TA’LIM TURLARI VA BOSQICHLARINING O‘XSHASH VA FARQLI JIHLATLARI

Astonova Go‘zalxon Rahmonaliyevna

FarDU o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston va Germaniyada ta’lim turlari va bosqichlarining o‘xshash va farqli jihatlari tahlil qilish, ularni taqqoslash asosiy maqsad qilib olingan. Mazkur ilmiy maqolada O‘zbekiston va Germaniya ta’lim muassasalari o‘rtasidagi o‘zaro farqli jihatlari misollar yordamida tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: *elementar bosqich, boshlang‘ich ta’lim, majburiy bosqich, qo‘shimcha ta’lim, real maktab.*

АННОТАЦИЯ

Основная цель данной научной статьи – проанализировать схожие и разные стороны типов и этапов образования в Узбекистане и Германии, сравнить их. В данной научной статье на примерах анализируются различия между учебными заведениями Узбекистана и Германии.

Ключевые слова: *начальная ступень, начальное образование, обязательная ступень, дополнительное образование, реальная школа.*

ANNOTATION

The main goal of this scientific article is to analyze similar and different aspects of the types and stages of education in Uzbekistan and Germany, and compare them. This scientific article analyzes the differences between educational institutions in Uzbekistan and Germany using examples.

Key words: *primary education, primary education, compulsory education, additional education, real school.*

KIRISH

Ta’lim bosqichlari har tomonlama barkamol shaxsni tarbiyalashga moljallangan: maktabgacha ta’lim, boshlang‘ich, umumiy maktab ta’limi va oliy ta’lim bosqichlaridan iborat. Yuqorida ta’kidlab o‘tilganidek, umumiy maktab ta’limining

o‘zi bir nechta turlarga bo‘linishi bilan o‘zbek maktab ta’limidan farqlanishini kuzatish mumkin.

Nemis maktabgacha ta’lim muassasalari o‘zbek bog‘chalaridan farqli ravishda ta’lim vazirligi tomonidan nazorat qilinmaydi, shu sababli ular uchun tegishli dastur ishlab chiqilmagan. Bolalar ta’lim-tarbiyasi bilan bevosita qarindoshlar shug‘ullanadi yoki kichkintoylarni rivojlantiruvchi to‘garaklarga yuborishadi.

Maktabgacha ta’lim “Elementar bosqich” – *Elementar stufe* yoki *Frühe Bildung (Frühkindliche Bildung)* deb ataladi. Mazkur bosqich 4 oylikdan 6 yoshgacha bo‘lgan bolalarni qamrab oladi. Ular 4 oylikdan 3 yoshgacha bolalarga mo‘ljallangan *Kinderkrippe* – yasli bog‘chaga, va 3 yoshdan 6 yoshgacha bolalar uchun *Kindergarten* deb ataluvchi bog‘chaga yoki *Kindertagesstätten* deb nomlangan ta’lim elementlari bo‘lgan bolalar bog‘chasiga boradilar. Ba’zi shtatlarda maktabga borishi shart bo‘lgan, lekin rivojlanishdagi kechikishlar tufayli orqada qolib ketgan bolalar uchun *Schulkindergärten, Vorklassen, Grundschulförderklassen* va boshqa muassasalar mavjud.

METODOLOGIYA

Umumiy majburiy maktab ta’limi – *Die allgemeine Schulpflicht*, odatda, barcha bolalar uchun olti yoshga to‘lgan yildan boshlanadi va to‘qqiz yillik kunduzgi ta’lim asosida davom etadi. Bolalar bog‘chasidan so‘ng bolalar nemis maktablariga boradilar va “Boshlang‘ich ta’lim” – Primarstufe bosqichiga o‘tadilar. Shu bosqichdan Germaniyada bolalarni maktabga borishni talab qiluvchi qonun amal qila boshlaydi. Shuning uchun Germaniyada maktab ta’limi majburiy va bepul. Ota-onalar va maktab qarshi bo‘lmasa, besh yoshda bolalar birinchi sinfga boradilar. Olti yoshda barcha bolalar maktabga borishi shart. Rivojlanishda kechikishlar yoki boshqa sog‘liq muammolari mavjud bo‘lganda, ularga yana bir yil uyda qolishga ruxsat beriladi. Biroq bir federativ viloyat bilan boshqasi o‘rtasida, xususiy va davlat maktablarida birinchi sinfga qabul qilish qoidalari farq qiladi. Boshlang‘ich maktab *Grundschule* deb ataladi. Unda ta’lim to‘rt yil davom etadi.

Nemis ta’lim tizimidagi bu bosqich barcha bolalar birgalikda o‘qiydigan yagona majburiy bosqichdir. Bu *Grundschule* boshlang‘ich maktabida sodir bo‘ladi. Ko‘pgina shtatlarda bolalar 4-sinfda, Berlin va Brandenburgda 6 yil o‘qiydilar. Boshlang‘ich maktabni tugatgandan so‘ng, ta’limning keyingi bosqichiga o‘tishda sinfdoshlarning yo‘llari ajralib ketishi mumkin.

NATIJA

Boshlang‘ich maktabni tugatgandan so‘ng, bolalar *Hauptschule, Realschule, Gymnasium* yoki *Gesamtschule*da kabi ta’lim muassasalarida o‘qishni davom

ettiradilar. Bu maktab ta'limining *Sekundarstufe I* (o'rta) va *Sekundarstufe II* (yuqori) bo'g'inlarini tashkil etadi.

Boshlang'ich ta'limni eng sust o'zlashtirgan bolalar qo'shimcha ta'lim olish uchun *Hauptschule* (asosiy maktab)ga yuboriladi va ular besh yil davomida o'qiydilar. Uning asosiy maqsadi kasb-hunarga o'rgatish bo'lib, o'quvchilarni mehnat bozoriga kirishga tayyorlaydi. Bu yerda faqat asosiy fanlar o'rgatiladi. Yuklama haftasiga 30-33 soatni tashkil qiladi. Asosiy maktabni tugatgandan so'ng, bitiruvchi kasbiy ta'lim olishi yoki ishlay boshlashi mumkin.

MUHOKAMA

O'rtachadan yuqori natijalarga erishgan talabalar *Realschule* (real maktab) ga kiradi va olti yil davomida o'qiydi. Bunday maktablar ancha yuqori maqomga ega bo'lib, savdo, xizmat ko'rsatish va davlat xizmat ko'rsatish sohalarida ishlash imkonini beradi. Ushbu turdagi maktab kengroq umumiy o'quv dasturini taqdim etadi va talabalarni oliy kasbiy ta'limga yoki mehnat bozoriga bevosita kirishga tayyorlaydi. O'qishni yakunlash natijasida olingan yuqori ball gimnaziya, keyin esa universitetga kirishni osonlashtiradi. *Realschule* ham boshlang'ich maktabdan keyin boshlanadi va, odatda, 5-sinfdan 10-sinfgacha davom etadi.

Maktabning eng nufuzli turi –*Gymnasium* (gimnaziya), uning diplomi ko'plab universitet fakultetlariga imtihonsiz kirish imkonini beradi. Gimnaziyalar akademik ta'limga qaratilgan bo'lib, turli fanlar, asosan, gumanitar fanlarni o'qitishga ixtisoslashgan. O'n uchinchi sinf o'quvchilari allaqachon abituriyentlar, ular bevosita universitetda o'qishga tayyorlanadilar. Oxirgi sinfnig yakunida talabalar asosiy maktab fanlaridan – *Abituro*lish imtihon topshirishadilar.

XULOSA

Yuqoridagi muassasalarning asosiy xususiyatlari *Gesamtschule* (birlashgan, umumlashgan maktab)da birlashtirilgan. Unda o'qish muddati olti yil, ya'ni beshinchi sinfdan o'ninchi sinfgacha. Ba'zi birlashtirilgan maktablar yuqori sinflarni taklif qiladi (o'n birinchidan o'n uchinchi sinfgacha). Ularning tashkil etilishi *Gymnasium*ning yuqori sinflarini eslatadi, lekin bu yerda boshlang'ich maktabdan tavsiyanomaga ega bo'lmagan bolalar ham o'qiyveradi. Bundan tashqari, hamma yerlarda ham bunday maktablar mavjud emas. Integratsiyalashgan maktabning yuqori sinflarini muvaffaqiyatli tugatgan taqdirda, o'quvchiga *Hochschulreife* (o'qish sertifikat) beriladi. Ushbu hujjat universitetga kirish uchun yetarli bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Гўзалхон Рахмоналиевна Астонова, [Германиядаги таълим босқичлари хақида айрим мулоҳазалар](#), Евразийский журнал академических исследований, 2021/12, Том 1, Номер 9, Страницы 273-277
2. Гўзалхон Рахмоналиевна Астонова, [Германия бошланғич ва ўрта таълимининг ўзига хос жиҳатлари](#), Евразийский журнал академических исследований, 2021/12, Том 1, Номер 9, Страницы 95-98
3. Astonova Guzalkhon Rakhmonalievna, [AN UNUSUAL APPROACH TO FOREIGN LANGUAGE LESSONS](#), O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2023/3/23, Том 2, Номер 1,7 Страницы 624-628
4. [O ‘ZBEK VA NEMIS TILLARIDA “TA’LIM TIZIMI” KONSEPTUAL SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLAR TAHLILI](#), Go‘zalxon Astonova, 2023, Fergana state university conference, 106-106
5. [O ‘zbek va nemis umumiy o ‘rta ta ‘lim tizimiga oid leksik birliklar](#), Go‘zalxon Astonova, 2023, Fergana state university conference, 108-108
6. Tashpulatova Nafisa Baxtiyarovna (Senior English Language Instructor, University of World Economy and Diplomacy)